

Waterbouwdag 3 oktober 2019

Goedemorgen

Dank Stefan en Bas voor deze introductie en dank dat ik hier vanochtend aanwezig mag zijn.

Graag begin in de ochtend met een citaat. Een citaat van onze Koning. In de troonrede sprak hij namelijk over de opgave die voor ons ligt en waarvoor wij hier nu met z'n allen bij elkaar zijn. Graag citeer ik hem, want hoe toepasselijk is het om die woorden uit te spreken in het theater dat de naam van zijn moeder draagt:

‘De grote veranderingen die nodig zijn, vragen een vooruitziende blik – zoals ooit de ingrijpende besluiten om Nederland veilig te houden met de Afsluitdijk en de Deltawerken. Dat waren investeringen uit noodzaak, die ons de kennis en ervaring hebben opgeleverd om nu in eigen land en wereldwijd te werken aan

waterveiligheid voor de 21e eeuw. De keuze voor een klimaatneutraal Nederland in 2050 is even noodzakelijk en even kansrijk. Schone lucht en nieuwe vormen van energie kunnen hand in hand gaan met duurzame landbouw, schone mobiliteit en kansen voor een innovatief bedrijfsleven.'

Ik ben hier graag. En ik spreek deze woorden graag uit. Want u als waterbouwsector heeft een belangrijke sleutel voor deze opgave. De opgave van het Deltaprogramma zijn 3-voudig:

1. Ervoor zorgen dat ons land nu, maar ook voor volgende generaties beschermd blijft tegen hoogwater, 2. Te zorgen voor voldoende zoetwater en 3. dat ons land klimaatbestendig en waterrobuust wordt ingericht.

De aanpak van het Deltaprogramma met drie Deltaplannen voor Waterveiligheid, Zoetwater én Ruimtelijke adaptatie, is uniek - voor welk beleidsterrein dan ook - om voorbij één of twee

bestuursperiodes te willen kijken. Naar de verre toekomst van 2050, van 2100 en zelfs verder. 1 - 2 - 3 generaties!

[pauze]

Het Nederlandse waterbeheer is een succesverhaal.

Onze laatste grote watersnoodramp was 65 jaar geleden. De techniek van de Zuiderzeewerken passen we wereldwijd toe. Van het afsluiten van de zee tot het creëren van nieuw land.

Sinds een aantal jaren bouwen we mét de natuur. We geven rivieren de ruimte in plaats van ze in te dammen. We versterken de kust waar dat kan met zand in plaats van met harde dijken. We hebben een Zandmotor, waarbij golven en wind het zand langs de kust verspreiden.

Maar dat succes heeft een keerzijde. Want Nederlanders voelen de angst niet meer. We

voelen ons veilig. Misschien wel te veilig

En hoewel we de veiligste delta ter wereld zijn,
blijven we kwetsbaar.

In het huidige tijdsgewricht maken we een
combinatie van veranderingen mee waaraan
de mensheid op wereldschaal nog nooit is
blootgesteld.

We hebben te maken met grote onzekerheden.
Over het klimaat, over de zeespiegelstijging,
maar ook over de economie, over de
demografie en over de maatschappelijke eisen
van de verre toekomst.

In Nederland zien we vaker intensere
stortbuien, hitte records zijn gebroken en we
hebben al twee jaar achter elkaar last van
droogte. En dan hebben we nog de signalen
dat de zeespiegel in de loop van de eeuw
mogelijk sneller gaat stijgen.

De klimaatverandering gaat wellicht sneller dan we in 2015 dachten, maar wat dat betekent voor de toekomstige wateropname is nog onzeker.

We moeten nu handelen om de veranderende omstandigheden het hoofd te bieden, ik zeg: klimaatadaptatie.

Maar het betekent ook dat we moeten bouwen met het oog op de toekomst. Dat we nadenken over het effect van ons handelen. Duurzaam dus. Ik zeg: klimaatneutraal.

Vorbereiden op alle mogelijke scenario's. Om een antwoord klaar te hebben op het moment dat dat nodig is.

[pauze]

En dat vraagt om innovatie, om experimenteren, om samenwerken, het vraagt om anders denken en om een brede blik.

Niemand kan alleen alle noodzakelijke veranderingen tot stand brengen. Ook u moet aan het front gaan staan om dat mede vorm te geven. Iedereen moet daarbij een brede blik hebben.

De tijd dat de waterbouw afgerekend werd op zoveel kuubs gebaggerd en zoveel kuub grond gestort, hebben we immers wel achter ons gelaten. Er hoort een verhaal bij. Het is een maatschappelijke opgave. En dat is ook uw verhaal.

Ik vind het van groot belang dat innovaties de komende jaren in de praktijk worden getest. Voor de opgaven van nu, maar zeker ook voor de opgaven verder in de toekomst.

Experimenten kunnen technisch zijn, maar kunnen ook zitten in participatie van belanghebbende burgers wat kan bijdragen aan het ontwerp en daarmee aan de

acceptatie van de te nemen maatregelen,
overlast en de kosten.

Het Kennisprogramma zeespiegelstijging, dat net voor de zomer is aangekondigd en loopt tot 2026 is in dat kader van groot belang.

Het richt zich op het verkleinen van onzekerheden over Antarctica en de snelheid van de zeespiegelstijging, maar ook gaan we in beeld brengen in hoeverre de huidige deltabeslissingen en voorkeursstrategieën houdbaar en oprekbaar zijn en kijken we naar alternatieven voor het kustfundament, de waterkeringen en de zoetwatervoorziening als handelingsperspectieven voor na 2100.

Hoe kunnen we de levensduur van bestaande kunstwerken technisch verlengen, de suppletievolumes opschalen tot misschien wel een factor 10 en hoe kunnen we de verzilting van de kuststrook beperken?

Welke nieuwe systeemingrepen zijn wellicht nodig in de Rijnmond en de Zuidwestelijke delta en hoe kunnen we daarin slim meekoppelen met de doelen op het gebied van natuurherstel en duurzame energie?

De koersaanpassing die na 2050 mogelijk nodig is, vraagt de komende jaren een proces van experimenteren en joint fact finding om te komen tot gedeelde kennis, maatschappelijke betrokkenheid en gezamenlijke keuzes.

We hebben tijd, maar dit is wel het moment om in actie te komen. Immers, rond 2050 komt er een enorme vervangingsopgave van kunstwerken op ons af.

En we hebben jullie daar allemaal voor nodig.

[pauze]

Hoe ziet die delta en onze kustlijn er in die

verre toekomst uit?

Handhaven, zeewaarts vooruit of meebewegen zijn concepten die denkbaar zijn.

Building with nature is in elk geval de komende decennia aantrekkelijk, want natuurlijke processen zijn flexibeler dan beton en staal. Voorbeelden kennen we met de suppleties, en de golfwerking dempen met vegetatie, De morfologie en ecologie als bondgenoot.

Maar wat doen we met de maatregelen die in de tussentijd uitgevoerd gaan worden? Zoals het vervanging van kunstwerken en de aanleg van waterinfra die gerelateerd is aan de woningbouwopgave?

Een vraag waar de waterbouwsector samen met opdrachtgevers voor gesteld staat, en deze kan leiden tot bijvoorbeeld het ontwikkelen van adaptieve ontwerpprocessen.

Zorg dus dat de adaptieve benadering ook in de ontwerpfase is verwerkt.

De komende decennia wordt er voor miljarden geïnvesteerd in nieuwe infrastructuur en de aanleg en vervanging van waterbouwkundige werken.

Tegelijkertijd is er nog veel onzekerheid over de zeespiegelstijging en de belasting die deze kunstwerken over 100 jaar aan moeten kunnen.

Een onontkoombare ontwikkeling is zodanig te ontwerpen dat een toekomstige verhoging, verbreding, uitbreiding of versterking zonder veel problemen en extra kosten uitgevoerd kan worden als dat nodig blijkt.

Adaptief ontwerp is een nieuwe uitdaging die de huidige generatie waterbouwers ook ongetwijfeld aankan, en waarmee we

internationaal voorop kunnen blijven lopen.

Rijkswaterstaat begint hiermee al ervaring op te doen, bijvoorbeeld bij de nieuwe sluis en uitbreiding van het gemaal in IJmuiden, het plaatsen van pompen in de spuisluisen van de Afsluitdijk. De fundering wordt alvast zo ruim aangelegd dat toekomstige uitbreiding van pompen mogelijk is, mocht de zeespiegelstijging daartoe noodzaken.

Met deze oproep en voorbeelden hoop ik van harte dat iedereen hier in deze zaal zich uitgedaagd voelt om hiermee aan de slag te gaan.

Dank u wel

